

AYIŞIĞINDA ÇALIŞKUR (1954) HALDUN TANER (1915 – 1986)

Genel Bakış

Taner'in, hikaye yazarlığında yeni yöntemler ve uygulamalar denelediği eseri *Ayışığında Çalışkur*, ilk defa 1954 yılında *Yenilik Yayınevi* tarafından kitap halinde yayımlanmıştır. Yıllar sonra ikinci baskısı yapılan eser, 1983 yılında *Bilgi Yayınevi* tarafından *Şişhane'ye Yağmur Yağlıyordu* adlı hikaye kitabıyla birleştirilmiş ve birlikte yayımlanmıştır. Yazar tarafından tiyatroya uyarlanmış olan eser, 1977 yılında *Ayışığında Şamata* adıyla Zihni Küçümen'in sahne düzeni ve Mehmet Abut'un müziğiyle İstanbul Şehir Tiyatroları tarafından ilk kez sahneye koyulmuştur. Halil Adıyaman, Haldun Taner'in hayatı, eserleri ve sanatı üzerine yazmış olduğu doktora tezinde eserin muhtevasıyla ilgili şu alıntıya yer vermiştir: "Çalışkur" adında bir apartmanda oturanların yaşayış, düşünüş, görüş özelliklerini birer birer belirten, orada geçen olayların anlatılışından meydana gelmiştir hikâye. Kişilerin tuhaf, kusurlu yönleri üretilerek, büyütülerek hikâyenin gülünç unsurları elde edilmiş. Snobluğun, sonradan görmüşlüğüne yürekler acısı örneklerini güldüre güldüre ortaya döküyor Haldun Taner. Bu ilk bölümde yazarın ustalığı pek kendini göstermiyor. Gülünç bir hikâye olmaktan öteye geçmiyor. Yazar, biraz da isteyerek, gevşek tutmuş işini. İkinci bölümdeki eleştirmelerin kolaylığını bu yüzden sağlamış görünüyor" (Adıyaman, 2012, s. 87). Toplamda dört bölümden oluşan eserin "Sonuç" adlı bölümünde yazar, kaleme almış olduğu öykünün olaylarını ve karakterlerini tam tersi bir şekilde yeniden kaleme almış ve yapılan değişiklikleri kalın puntolar kullanarak vurgulamıştır. Kurgusal eleştirmenlerin yaptığı eleştirilerle toplumumuzun farklı kesimlerinden olan insanların nasıl koşullandırılmış olduklarını fark ederiz. Yazar hikayenin ilk versiyonunda kendi dünya görüşünü ve gerçekleri, ikinci bölümünde ise eleştirmenlerin dünya görüşünü ve yalanları yansıtır.

Özet

Moda'da bulunan Çalışkur apartmanında Beyhan'ın yaş günü kutlanmaktadır. Anlatan aracılığıyla apartmanda ikamet eden orta sınıfa mensup karakterlerin kişilik özellikleri ve neler yaptıkları üzerinde durulur. Müteahhit olan Dünder Çalışkur, çıkarlarını geliştirmek amacıyla farklı mevkilerde görev yapan kişilere rüşvet vermektedir. Mambo Cemil, eşinin altıncı defa kürtaj yaptırmasına sebep olmuş ve baldızı olan Sevim'le gizli bir aşk yaşamaktadır. Kadın doğum uzmanı olan Epkem, kürtaj konusunda ünlü olmuş ve bu sayede ciddi miktarlarda servet elde etmiştir. Basketçi Erdal'ın büyük babası, evinde bulunan dübünle mahallelileri dikizlemektedir ve pedofiliye eğilim göstermektedir. Erdal, Vural ve Cengiz adlı üç arkadaş, ülkelerinde olup biten gelişmelere tamamen yüz çevirmiş ve sadece birlikte oldukları kızların dedikodularını yapmaktadırlar. Bekçi Zülfikar, kocası cezaevine girmiş olan Saime'ye kapıcılık işi bulmuş ve geceleri gizlice onunla birlikte olmaktadır. Orta sınıfı temsil eden karakterler tamamen yozlaşmış ve içinde yaşadıkları topluma yabancılaşmışlardır. Bunların haricinde işçi sınıfını temsil eden Melahat'le Nuri, oldukça masum ve namuslu kişiliklere sahiptirler. Tekel ambarlarında frezeci olarak çalışan Nuri, evlendikten sonra Melahat'ın çalışmasını istemez ve onun yalnızca yuvalarıyla ilgilenmesini ister. Yakın zamanda evlenmeyi planlamaktadırlar. Dünder'in Annexe İnşaat'ındaki barakada görüşürlerken Zülfikar tarafından taciz edilirler ve geçerli bir gerekçe gösterilmeden karakola götürülürler. "Hikayenin Tepkileri" adlı bölümde hikayeyi okumuş olan toplumun farklı kesimlerinden olan insanların şikayetlerine yer verilir. Bazı okuyucular hikayede, orta sınıfı temsil eden karakterlerin bilerek olumsuz karakterler olarak gösterildiklerini savunurlar. Bu eleştirileri göz önünde bulunduran yazar "Sonuç" adlı bölümde hikayeyi eleştirmenlerin istediği şekilde yazar. "Sonuç" bölümünde Bekçi Zülfikar fazlasıyla duyarlı bir kişilik yapısına sahiptir ve kitap okuyup Türk sanat musikisi dinlemeyi çok sever. Zülfikar Saime'ye karşı fazlasıyla saygılıdır ve onun kadınlığından faydalanmayı hiç düşünmez. Dünder Çalışkur, topluma faydalı olabilmek için gece gündüz çalışmaktadır. Rüşvet vermeye ve emek sömürüsüne hiç tahammülü yoktur. Bu yüzden sürekli zarar etmektedir. Baba Cemil'in eşi altıncı çocuğunu dünyaya getirmiştir ve Sevim'e öz kızı gözüyle bakmaktadır. İlk bölümde kaçakçılık yapan Sevim, ikinci bölümde gönüllü olarak doğuda görev yapacak bir hemşiredir. Kadın doğum uzmanı olan Epkem, hayatı boyunca hiç kürtaj yapmamıştır ve

iş ahlakına fazlasıyla önem verir. Kozmografya öğretmenliğinden emekli olmuş büyük baba, gece vakitlerinde gök hareketlerini gözlemlemektedir ve araştırmalar yapmaktadır. Erdal, Vural ve Cengiz üçlüsü, ses kaydına aldıkları fizik dersini dinlemektedirler ve sınava hazırlanmaktadırlar. Kendilerini bilime adanmışlardır. Orta sınıfı temsil eden bütün karakterler manevi değerlerin peşinden gitmektedirler. Bunların haricinde işçi sınıfını temsil eden Melahat'le Nuri, kolay yoldan zengin olmanın peşindedirler. Nuri Melahat'i umumi evlerde çalıştırmak ister ve onun için hiçbir harcama yapmak istemez. Nuri'yle Melahat evlenmeyi düşünmemektedirler. Çifti barakanın önünde gören Zülfikar onlara umumi bir yerde olduklarını söyler ve onları karakola götürmek ister. Zülfikar Nuri'ye karşı oldukça kibardır fakat Nuri Zülfikar'ı şışleyerek öldürür. İmralı'da iki yıl hapis yattıktan sonra serbest bırakılan Nuri Melahat'i Behice ablanın umumi evinden kurtarır. Çalışkur apartmanının sakinleri, çifte yeni bir hayat kurarlar. Evlenip çocuk sahibi olan çift, doğan çocuklarına Zülfikar adını verirler ve Nuri, Çalışkur soyadını alır.

Kişiler

Anlatıcı Her açıdan yazarın sözcülüğünü üstlenen anlatıcı, öyküde işlenen olayların ve yer alan karakterlerin okur tarafından daha iyi anlaşılmasını sağlar. Her şeyi bilen ve gören bir konumda olan anlatıcı sıfır odaklayıma sahiptir. Oyundaki gerçekliğin dışında yer alan anlatıcı, olayları ve karakterleri yorumlama görevine de sahiptir. Yazarın dünya görüşünü yansıtır ve anlatıdaki bakış açısını belirler. "Sonuç" bölümünde okurların eleştirilerini göz önünde bulundurarak öyküyü oluşturan olayları ve karakteri tam tersi bir şekilde yeniden anlatır. "Ayışığında Çalışkur öyküsünde anlatıcı üçüncü şahıstır ve her şeyi bilir. Öykü kişilerinin zihinlerini okuyabilir, onların geçmişlerine hâkimdir, bazen yorumda da bulunur. Bu "yetkili yazar anlatıcı durumu" kavramı içinde sınıflandırılabilceğini gösterir. Bazen de "figüral anlatı durumu" içinde kişilerin arkasına saklanarak kendi sesini onların zihinlerinden geçirerek duyurur. Bu anlatıcının kişilerin durumunu doğrudan yansıtmayı sağlayarak onların "gerçek yüzlerini" ortaya çıkarmaya, ahlaki bozulmuşluklarını, Melahat ve Nuri'de ise temizliklerini, vurgulamaya imkan verir. Anlatıcı öykü içinde yer alan kişilerden olmadığı için heterodiegetiktir. Diyaloglarda ve karakterlerin zihinlerinin yansıtıldığı durumlarda "kapalı", yorumda bulunduğu bölümlerde ise "açık" anlatıcıdan bahsedilebilir" (Vural, 2017, s. 75).

Dündar Çalışkur Çalışkur apartmanının sahibi olan müteahhit, çıkarlarını korumak ve geliştirmek için mühendise ve nahiye müdürüne rüşvet verir. İnşaat işçilerinin emeğini sömürür ve onların acılarına karşı oldukça duyarsızdır. Hikayenin ilk bölümünde rüşvetçiliği, çıkarıcılığı ve fırsatçılığı temsil etmektedir. Fakat "Sonuç" bölümünde tamamen farklı bir karaktere bürünür.

Nuri Tekel ambarlarında frezecilik yapan erkek karakter, Melahat'le evlenmenin planlarını yapmaktadır. Melahat'e oldukça saf ve temiz bir aşkla bağlıdır. Sevdiği kadının çalışmasını istemez ve onun için her türlü fedakarlığı yapmaya hazırdır. Sevdiği kadınla birlikte mütevazı bir hayat yaşamak istemektedir. Fakat öykünün "Sonuç" bölümünde tamamen farklı bir karaktere bürünür. Çıkarıcı, acımasız ve bencil bir karaktere dönüşür.

Bahtiyar Babcan Hikayenin ilk bölümünde birçok bankada ve şirkette idare meclisi azası olarak görev yapan karakter oldukça çıkarıcı, fırsatçı ve kurnaz bir görünüme sahiptir. Dönemin siyasi konjonktürüne göre daim güçlü olan siyasi kuruluşların yanında yer alır. Dündar Çalışkur'u kıskanmaktadır ve onunla ilgili gizlice başkalarından bilgi toplar. Fakat öykünün "Sonuç" adlı bölümünde tamamen farklı bir görünüme bürünür. Ziyadesiyle bilinçli, sorumluluk sahibi ve gururlu bir tiplene olarak karşımıza çıkar. "(...) Bahtiyar Babcan her yönetimin adamı olmakla nitelendirilmektedir. Siyasette, siyasi duruşu olmayıp iktidarda kim varsa onun yanında duran kimseler Bahtiyar karakteri üzerinden eleştirilmiştir. Burada anlatılan karakter, yalalaklık yapmasının yanında kralları şarkılarla taklitlerle eğlendiren şaklabanlar gibi resmedilmiştir. Nitekim dalkavukluğun diğer bir karşılığı şaklabanlıktır. Kişilerin çıkar uğruna şaklabanlık etmeleri sert bir şekilde eleştirilmiştir" (Kurt, 2019, s. 145).

Zülfikar Anlatıda bekçilik mesleğini icra eden karakter, hemşerisi olan Saime'yi Çalışkur apartmanında kapıcı olarak işe sokmuştur ve onun eşi olan İlyas'ın hapse girmiş olmasını fırsat bilerek Saime'nin kadınlığından faydalanmaktadır. Kendisine rüşvet veren kişilerin suçlarını görmezlikten gelir. Ancak gücünün yeteceğini düşündüğü Nuri ve Melahat'le uğraşır. Asıl amacı onlardan da rüşvet almaktır. Fakat Nuri'nin bir işçi olduğunu anladığında onu karakola götürmeye karar verir. İlk bölümde tamamen olumsuz bir karakter olarak görünen Zülfikar, "Sonuç" bölümünde idealist, duyarlı, insan sever ve halden anlayan bir karakter görüntüsü verir.

Öyküde yer alan diğer karakterlerin isimleri şunlardır: Beyhan, Erdal, Vural, Cengiz, Büyük Baba, Saime, Doktor Epkem Cangetir, Avukat Kamil Erciyaş, Mambo (Baba) Cemil, Sevim, Gazeteci Delikanlı, Melahat, Gülseren Çalışkur, Filiz Çalışkur, Romancı Suzan, Kadın Terzisi Ceylan, Mufahham (Müstakim), İlyas, Sekban, Suna vd.

Öykü

Zülfikar'la Saime'nin Yasak Aşk Yaşamaları Eylül ayının 12'inci gününde akşam saatleridir ve ay Maltepe sırtlarında görülmektedir. Günün belirli vakitlerinde sigara içmeyi adet haline getirmiş olan Bekçi Zülfikar, bir duvara yaslanıp sigara içer. Demokrat Parti döneminde yenilenen üniforması ve çivili ayakkabılarıyla boş arsaları, bakla tarlasını ve Amerikan kampını yürüyerek geçer. Ağzındaki düdüğü gelişigüzel bir şekilde çalmaktadır. Alt kat penceresinden Saime görünür ve çocuğu ağlamaktadır. Saime Zülfikar'a, çocuğu korkutup susturmak amacıyla onu alıp karakola götürmesini söyler. Zülfikar, çocuğu alıp karakola götürceğini söyleyince, annesinden koparılmaktan korkan çocuk susar ve annesine sarılır. Bunun üzerine Saime çocuğunu yatırır ve onun uyuduğundan iyice emin olduktan sonra kapının önüne çıkar. Zülfikar'la Saime hemşeridirler. Saime'nin kocası İlyas, çalıştığı ciğerci dükkanının sahibini bir alacak meselesi yüzünden bıçaklamış ve bundan dolayı hapse atılmıştır. Saime'yle Zülfikar birlikte sigara içerler. Zülfikar Saime'ye Selami Çeşme'de katıldığı bir düğünde çalınan müzikleri ve oynanan oyunları anlatır. İki karakter fazlasıyla şiveli ve bozuk bir Türkçeyle konuşmaktadırlar. Saime Zülfikar'ın yeni kemerinin kayışıyla oynamaya başlar. Zülfikar, düğünden bahsetmeye devam eder ve havalardan birden bozulacağını söyler. Fakat Saime onun söylediklerinden ziyade kemerin kayışıyla ilgilenmektedir. Zülfikar, birileri tarafından görülmekten korkar. Saime Zülfikar'ı alıp apartmanın alt katına götürür.

Dündar Çalışkur'un Yolsuzlukları Çalışkur apartmanının taraçasındaki şezlongda uzanan Gülseren Çalışkur, ayı izlerken içkisini yudumlamaktadır ve kucağındaki köpeği Dodo'yu sevmektedir. Dodo Gülseren'e, hariciyeden olan bir dostu tarafından hediye edilmiştir. Canı sıkılan Gülseren, odasında raporlarla uğraşan eşi Dündar'ın yanına gider. Gülseren Dündar'dan kendisiyle ilgilenmesini ister. Dündar Mufahham'la telefonda görüşür. Mufahham Dündar'a; kontrol mühendisine altın dolmakalem ve eşine de İngiliz kumaşından tayyörük alındığını söyler. Dündar Mufahham'a; nahiye müdürünün bin lira bile etmeyen cipini dört bin liraya satın almasını söyler. Ardından telefonu kapatır.

Gençlerin Eğlence Düşkünlüğü Ebeveynlerinin Akdeniz seyahatine çıkmış olmalarını fırsata çeviren Basketçi Erdal, dışarıdaki güzel havayı ve ayı hiç umursamadan arkadaşlarıyla yattıkları kızlar hakkında konuşmaktadır. Erdal, bir hafta önce birlikte olduğu "kız"ın gizlice ses kaydını almıştır ve evdeki bunu arkadaşlarına dinletmektedir. Vural Erdal'a sataşır ve Günnur'a ses kaydından bahsedeceğini söyleyerek Erdal'ı tehdit eder. Fakat hiçbir şey gençlerin umurunda değildir ve hayat onlar için şakadan ibarettir. Birlikte oldukları kızları anlatırlarken sıra Suna'ya gelir. Grekoromenci olmakla övünen Suna'yı küçümseyen Erdal, onun Acısu'da Sungur'la neler yaptığını bildiğini söyler. Fakat Sungur'dan ayrılmış olan Suna, Moda Spor'dan Sekban'la nişanlanacaktır.

Büyük Babanın Sapkın Eğilimleri Birbirlerine sürekli sataşan arkadaşlar, şakayla karışık kavga ederler. Bu sırada Erdal'ın büyük babası odasının ışıklarını kapatmış ve dürbünüyle etraftaki daireleri dikizlemektedir. Fakat büyük babanın asıl ilgi alanı küçük kızları dikizlemektir. Bu sırada Zülfikar kayışını düzelterek apartmandan çıkar. Sokağın köşesinden geri dönüp apartmanın önünden ilk defa geçiyormuş gibi davranır. Zülfikar, büyük babayı dürbünüyle dikizcilik yaparken görür. Fakat özel günlerde ondan dolgun harçlıklar aldığı için ses çıkarmamaktadır.

Mambo Cemil'le Sevim'in Ahlak Dışı İlişkisi İki numaralı dairenin balkonunda Mambo Cemil'le baldızı Sevim konuşmaktadırlar. Mambo Cemil Sevim'in belini kavramaya ve onu öpmeye çalışır. Lakin Sevim, yatak odasında altıncı kürtağını yaptırmış olan ablasına acır ve Mambo Cemil'e sadist olduğunu söyler. Sevim, ablasının Mambo Cemil'den neden çocuk sahibi olmak istemediğini anlamaktadır. Altıncı kürtajdandan dolayı kansızlığa yakalanmış olan Mambo Cemil'in karısı, ilaçlarını içmiş ve uyumuştur. Bu durumdan istifade etmek isteyen Mambo Cemil, baldızı Sevim'e sırnaşır. Sevim Mambo Cemil'e engel olmak ister fakat bir süre sonra öpüşmeye başlarlar. Yarın sabahki dokuz buçuk vapuruyla iki aylığına Suriye'ye gidecek olan Sevim'den Mambo Cemil ayrılmak istememektedir. Sevim, kadınlar sırtüstü yüzme şampiyonudur ve bundan dolayı sırtı bir erkeğinki kadar serttir. Mambo Cemil ona dokunmaktan kendini alamaz.

Apartman Sakinlerinin Yoz İlişkileri ve Karakterleri

Beyhan'ın yaş günü partisi münasebetiyle oldukça kalabalık bir grup üç numaralı dairede toplanmıştır. Kimileri poker oynamakta, kimileri flört etmekte ve kimileriye Çalışkurların dedikodusunu yapmaktadır. Bahtiyar Babcun, Dündar Çalışkur'un her ihaleyi almayı nasıl başardığını esprili bir şekilde sorar. Çevresindekiler ona Dündar'ın Gülseren'in güzelliği sayesinde bütün ihaleleri alabildiğini söylerler. Romancı Suzan Hanım ve Kadın Terzisi Ceylan Hanım Babcun'a, bir kadının güzelliğini nasıl değerlendirdiğini sorarlar. Babcun güzelliği, kadına verilen hediyeyle ölçtüğünü söyler. Yakın bir zaman önce kendisine Oldsmobile hediye edilmiş olan Gülseren alay konusu olur. Hukuk Fakültesinden üçü kız, dördü erkek olan arkadaşlarıyla bar Amerikende eğlenen Beyhan oldukça mutludur. Genç kızlar ve erkekler içki içip birbirleriyle kırıştırılmaktadırlar. Aralarında gazeteci geçinen bir genç diğerlerini taklit etmeye çalışır. Bir kızla flörtleşmeye çalışır fakat bir süre sonra bundan vazgeçer. Beyhan'a Babcun'un kim olduğu sorulur. Aralarından biri Babcun'un; iki bankada ve üç şirkette idare meclisi azası olduğunu söyler. Beyhan ve diğerleri Babcun'u överken, gazeteci onların görüşlerine karşı çıkar. Gazeteci genç, Babcun'un kart bir zampara olduğunu, onun babasıyla aynı idadide okuduğunu, Abdülhamit'in jurnalcilerinden biri olduğunu, İttihatçıların iktidara gelmesiyle Cemal Paşa'ya yanaştığını, Mütareke döneminde Damat Ferit'i desteklediğini ve daha sonra Milli Harekete katıldığını söyler. Gazeteciye göre Babcun, fırlıdak bir dalkavuktur. Beyhan onun söylediklerine karşı çıkar fakat Babcun'un avukatlığını yapacak durumda da değildir.

Orta Sınıfın Yabancılaşması ve Yozlaşması

Ev sahibi olan Doktor Epkem Cangetir'le Avukat Kamil Erciyaş poker oynamaktadırlar. Epkem Kamil'e, Mısırlıların davasından ne kadar para kazandığını sorar. Dava masraflarında düzmece faturalar çıkaran Kamil, her davadan yüksek meblağlarda para kazanmaktadır. Kamil Epkem'e, bir yabancı elçiliğe kiraladığı köşkün ne kadar para getirdiğini soracakken kapı çalınır ve Sevim'in geldiği görülür. Yarın Sabah yola çıkacak olan Sevim, Beyhan'a hediyesini getirmiş ve vedalaşmak için gelmiştir. Poker masasındakiler Hüsam'ın kızı Sevim'in her dört yılda bir yurt dışına çıktığını ve oradan ne getirip ne götürdüğünü bilmediklerini söylerler. Epkem Sevim'e ablasının durumunu sorar. Sevim Epkem'e verilen ilaçların ona gayet iyi geldiğini söyler. Zira Epkem, yaptığı kürtaşlar sayesinde servet kazanmıştır. Beyhan'ın arkadaşlarından biri olan şair görünümü bir genç Epkem'in dikkatini çeker. Epkem, onun hınçlı bakışlarından refah düşmanı olduğu anlamını çıkarır. Balkondaki kadınlar röntgenci büyük babayı aralarında konuşmaktadırlar. Zira onu dürbünüyle etrafı dikizlerken görmüşlerdir. Babcun kadınlara; büyük yazarların da yaşlılıklarında bu tarz hastalıklara yakalandıklarını söyler ve ardında içeri girer. Erkekler Babcun'a, kadınların ne hakkında konuştuklarını sorarlar. Babcun, kadınların Çalışkurların Annexe İnşaat'ı hakkında konuştuklarını söyler.

Nuri'yle Melahat'ın Saf Aşkları

Annexe İnşaat'ında bulunan bir barakanın arkasında buluşan Nuri'yle Melahat, evlilik hakkında konuşmaktadırlar. Ablasını kızdırmaktan çekinen Melahat, saat on birde kalkacak olan vapura yetişmesi gerektiğini söyler. Nuri, Melahat'ın kendisine dokunulacağını düşünüp korktuğunu sanır. Bunun üzerine Nuri sözleriyle ona güven verir. Fakat Melahat'ın korktuğu şey bu değildir. Çünkü Melahat Nuri'ye fazlasıyla güvenmektedir. Melahat, kocasından ayrılan Sabahat'ın gezici öğretmenlik yapacağını ve yatak takımını üç yüz liraya satacağını söyler. Nuri, boşanmış bir çiftin yatak takımını satın almak istemez. Fakat Melahat'ın isteği üzerine onu almayı kabul eder. On yıldır küf kokulu Tekel ambarlarında frezeci olarak çalışmış olan Nuri, kendi dükkanını açmaya karar vermiştir. Necati, Fatih'teki bir dükkan için Nuri adına görüşecektir. Melahat evlendiklerinde rejiye devam etmek ister. Fakat Nuri, sevdiği kadının çalışmasını istemez ve onun yalnızca yuvasıyla ilgilenmesini ister. Beraber kurup birlikte yaşayacakları mütevazı aşk tapınaklarının hayalini kurarlar. Maddi olarak bazı zorluklarla karşılaşacaklarını bilmektedirler fakat birbirlerine karşı duydukları samimi sevgiyle her zorluğun üstesinden gelebileceklerine inanırlar. Çift hayli utangaçtır. Uzun süredir birlikte olmalarına rağmen birbirlerini dudaktan hiç öpmemişlerdir.

Nuri'yle Melahat'ın Adaletsizliğe Uğraması

Bir süre sonra Zülfikar onların ardında belirir ve umumi yerde seviştikleri için onları karakola götürmek ister. Fakat çiftin bulunduğu yer çitlerle çevrili bir inşaat alanıdır ve herhangi bir kabahat suçu da işlememişlerdir. Zülfikar'ın asıl amacı Nuri'den rüşvet koparmaktır. Fakat Nuri, Melahat'ın namusuna laf eden Zülfikar'ı dövmeye karar verse de, Melahat fazlasıyla endişelendiği için bu fikirden vazgeçer. Çıkan gürültüden dolayı tartışmaya Çalışkur apartmanındaki herkes katılır. Apartmandakiler Nuri'yle Melahat'e öğrenerek bakarlar ve bekçinin yanında yer alırlar. Gençler kavga çıkması için ikiliyi kırkırtılmaktadırlar. Fakat Melahat'ın daha fazla üzülp endişelenmesini istemeyen Nuri, karakola gitmeye karar verir. Gençlerden bazıları Zülfikar'ı vazgeçirmeye çalışır. Fakat annesine hakaret edilmiş olan Zülfikar Nuri'yi karakola götürmekte ısrar

eder. Erdal Nuri'ye endişelenmemesi gerektiğini ve on iki liralık bir kefaletle serbest kalacağını söyler. Fakat Nuri'nin sinirlenip dert edindiği şey, Melahat'ın namusuna laf edilmiş olmasıdır.

Okurların Öyküyle İlgili Eleştirileri “Hikayenin Tepkileri” adlı bölümde, yazara yazılmış olan kurgusal eleştiri ve övgü mektuplarına yer verilmiştir. Eleştirmenlerden biri; Freud'un lapsüs kavramından yola çıkarak yazarın varlıklı sınıflara karşı düşmanlık beslediğini ve devrik cümleler kullanarak sistemin değişmesi gerektiği iletilisini verdiği iddia eder. Kadıköy Emniyet Amirliği'nden Abdülkadir Hızır, hikayede bahsi geçen Zülfikar adlı bekçinin teşkilatlarında yer almadığını fakat Ali Derviş adındaki bir bekçinin Şeker Bayramında bir apartmanın kapıcı dairesinde bir kadınla uygunsuz halde yakalandığını ve gereğinin yapıldığını yazar. Gelir Vergisi Tahakkuk Memuru Atif Erdinç; gerçek hayatta yapılan yolsuzlukların hikayede anlatılanlardan çok daha ağır olduğunu dile getirir. Bir doktor; yalnızca varlıklı sınıfların kürtaj yaptırdıklarını iddia eden yazara sitem eder ve bunun tıbbi bir konu olduğunu, yazara aile kurumuna zarar verdiğini söyler. Fakat varlıklı sınıfların konfora düşkün ve kişilik olarak daha bencil olduklarını da kabul eder. Arnavutköy Kız Koleji öğrencileri; hikayede kendisine Oldsmobile hediye edilen kadının gerçekte kim olduğunu öğrenmek isterler. Zira öğrencilerin bazı tahminleri vardır ve aralarında iddialaşmışlardır. Mucip Erkmen; anlatıda geçen dikizci yaşlıya benzer bir kişiyi gerçek hayatta tanıdığını ve onun yüzünden çocukları gündüz vakitlerinde bahçeye çıkaramadıklarını söyler. Eleştirmenlerden biri, hikayenin fazla gerçekçi olduğunu ve yazınsal bir eserin insanlara romantik hikayeler anlatması gerektiğini yazar. Özlem Film'den İhsan Arman; hikayeyi senaryolaştırmak istediklerini fakat hikayenin daha dramatik hala getirilmesi ve Melahat'ın dansöz olması gerektiğini söyler. Turhan Temizer; sporcuları kadın ve eğlence düşkünü insanlar olarak gösterdiği için yazara sitem eder. Zira yazarın da bir zamanlar basketbol oynadığını ve sporcu olmadığını için sporculardan bu şekilde intikam almaya çalıştığını yazar. Eserde kullanılan dil, yabancı kelimeler, içerik, tema, biçim ve biçem gibi unsur diğer eleştirmenler tarafından tenkit edilir. Bazı karakterlerle kendilerini özdeşleştiren eleştirmenler kendilerini ve geçmişlerini savunurlar. Radyo İdaresi Temsil Bölümü; oyunun skeç haline getirilip yayınlamasını sakıncalı bulmuş ve hikayenin tamamen tersine çevrilmesi şartıyla skecin yayınlamasına karar verilmiştir.

Zülfikar'ın Saime'yle Olan Dostluğu “Hikayenin "Sonuç” adlı bölümünde yazar, okurların eleştirilerini göz önünde bulundurarak hikayedeki olayları ve karakterleri tam tersi bir şekilde yeniden kaleme alır. Yazar, hikayede yapmış olduğu değişiklikleri kalın puntolarla vurgulamıştır. İnce ruhlu bir kişilik yapısına sahip olan Zülfikar, sigarasını tellendirerek Çalışkur apartmanının önüne gelir ve düdüğünü vazife icabı çalmaktadır. Düdüğün sesiyle birlikte pencereye yönelen Saime Zülfikar'ı görür ve ağlayan çocuğunu ona şikayet eder. Saime Zülfikar'a çocuğu alıp karakola götürmesini söyler. Fakat Zülfikar, çocuğu karakola götürmeyeceğini ancak uslu bir çocuk olmazsa onu parka da götürmeyeceğini söyler. Korkan çocuk annesine daha sıkı sarılır. Saime çocuğunu yatıştırır ve onu yatağına götürüp yatırır. Çocuğunun uyuduğundan iyice emin olduktan sonra dışarı çıkar ve açılır kapanır şezlonguna uzanıp Zülfikar'dan bir sigara vermesini rica eder. Kendi çakmağıyla sigarasını yakar. Dün akşam izinli olan Zülfikar, evinde gazeteyle kitap okuyup Türk sanat musiki ve Yurttan Sesler Korosu'nu dinlemiştir. Saime, sonbaharla birlikte ağaçlardan dökülmüş yapraklardan birini alır ve onu uzunca inceler. Sararmış ve dökülmüş yapraklar Zülfikar'ı hüznlendirmektedir. Ardından Zülfikar işinin başına dönmesi gerektiğini söyleyip Saime'den izin ister. Zülfikar Saime'yi saygıyla selamladıktan sonra oradan ayrılır. Şivesiz ve temiz bir Türkçe konuşmaktadırlar. Saime Zülfikar'ın ne kadar namuslu ve dürüst bir insan olduğunu düşünür ve onun için dua eder.

Dündar Çalışkur'un İdealistliği Çalışkur apartmanının taraçasındaki bir şezlongda oturan Gülseren'in ağzında fonda vardır ve elindeki oyuncak ayıyı sevmektedir. Gülseren ayıyı bir şans oyununda kazanmıştır. Şirketin idari raporlarıyla uğraşan Dündar'ın yanına gider ve birlikte mehtabı izlemek istediğini söyler. Fakat toplumun refahı için hiç durmadan çalışan Dündar, işlerini bitirir bitirmez eşine onunla ilgileneceğini söyler. Müstakim Dündar'ı telefonla arar. Kontrol mühendisinin sipariş ettiği altın dolmakalemlerle İngiliz kumaşından yapılan tayyörülüğü kendisine gönderdiğini söyler. Dündar Müstakim'e; nahiyeye müdürünün cipinin alınmamasını söyler. Zira cipi hiç beğenmemiştir. Gülseren Dündar'a; bir gün dürüstlüğü yüzünden iflas edeceğini söyler. Fakat Dündar, topluma hizmet edebilmek adına her türlü fedakarlığı yapmayı göze almıştır.

Gençlerin ve Yaşlıların Bilime Olan Düşkünlüğü Erdal ve arkadaşları, fizik dersi sırasında gizlice ses kaydına aldıkları çapraşık bir fizik probleminin açıklamasını dinlemektedirler. Vural Erdal'ı dahiyane fikrinden dolayı tebrik eder ve arkadaşlar birbirlerinin sırtını sıvazlarlar. Vural Erdal'ı, atom bilgisini Planck'a benzetmektedir. Erdal'sa Vural'a "Küçük Einstein" diye hitap etmektedir. İkisinin de babaları profesördür ve kendi aralarında çeşitli bilim dallarıyla ilgili sohbet etmektedirler. Felsefecinin

kızıyla Teknik Üniversitesi'nde Doçent olan Sekban'ın nişanlanacağı konuşulur. Gençler kızın temiz kalpliliğini ve iffetine düşkünlüğünü överler. Gençler, felsefecinin kızını Cengiz'e makbul görmüşlerdir. Fakat Cengiz, Sekban'ın kızı mutlu edeceğini ve önemli olanın da bu olduğunu söyler. Yan odada ışıkları söndürüp gök cisimlerini teleskobuyla izleyen büyük babanın akli fikri uçan dairelerdedir. Kozmografya öğretmenliğinden emekli olduktan sonra kendini bireysel araştırmalara vermiştir. Sokağın başına gelen Zülfikar, teleskobuyla gök cisimlerini inceleyen büyük babayı görür ve onun bilime olan aşkına gıpta eder.

Baba Cemil'le Sevim'in İyilikseverliği

İki numaralı dairenin balkonunda bulunan Baba Cemil Sevim'e Altruist olduğunu söyler. Sevim, Baba Cemil'in ne kadar iyi kalpli ve babacan bir insan olduğunu dile getirir. Arkadaşları Cemil'e "Baba" lakabını takmışlardır. Baba Cemil baldızı Sevim'e öz kızı gibi yaklaşır. Baba Cemil'in eşi altıncı çocuğunu dünyaya getirmiştir. Kansızlıktan dolayı yorgun düşmüş ve aldığı ilaçlar sayesinde huzurlu bir halde uyumaktadır. Sevim, ablasının Baba Cemal'den altı çocuk yapmış olmasına hak verir. Yarın sabah saat dokuz buçukta kalkacak olan vapurla doğuya gidecek olan Sevim, bavullarını hazırlar. Doğuda yardıma ihtiyacı olan çocuklarla ilgilenecektir. Baba Cemil Sevim'e, biraz da kendini düşünmesini ve başkalarının dertleriyle gençliğini yıpratmamasını öğütler. Fakat Sevim başkaları için yaşamaktadır. Balkondaki bir muz kabuğuna basan Baba Cemil'in ayağı kayar ve Sevim'le sırt sırta çarpışırlar. Hayatı boyunca hiç spor yapmamış olan Sevim'in sırtı acır fakat nezaketen bunu Baba Cemil'e belli etmez.

Çalışkurların Dürüstlüğü

Üç numaralı dairede Beyhan'ın yaş günü münasebetiyle toplanan gruptan bazıları satranç oynamaktadır, bazıları kitap okumaktadır ve bazıları da Çalışkurları övmektedirler. Dünder'in cömertliği ve iş ahlakı üzerine övgüler düzülür. Gülseren'in ne kadar namuslu bir kadın olduğundan bahsedilir. Romancı Suzan ile Kadın Terzisi Ceylan, Bahtiyar Babacun'a; bir kadının namusunu nasıl ölçtüğünü sorarlar. Babacun kadınlara, namusu kadının reddettiği hediyelerin kıymetiyle ölçtüğünü söyler. Doktor, Çalışkurların kendilerine hediye edilen bir Oldsmobile'i nasıl geri çevirdiklerini hatırlatır. Doktorun yaptığı espriye kimse gülmez fakat yaptığı tespiti herkes yerinde bulur.

Gençlerin Nezaketi ve Babacun'un Fedakarlıkları

Beyhan, Hukuk Fakültesinden olan, üçü kız dördü erkek, arkadaşlarıyla kütüphanedeki İngiliz sanat dergilerine göz atmaktadır. Beyhan, aralarına katılan gazeteci çocuğa acımış ve onun kendi arkadaş grubuna girmesini sağlamıştır. Gazeteci çocuk da diğerleri gibi çok fazla yemek yemez ve bir şeyler içmez. Gazeteci delikanlının kompliman yaptığı kız, Babacun'un oldukça kültürlü ve sempatik bir insan olduğunu söyler. Beyhan arkadaşına katılır ve onun vaftiz babası olduğunu söyler. Görgülü delikanlı, Babacun'un babasının Abdühamit tarafından Fizan'a sürüldüğünü ve onun çölde öldüğünü, kendisinin İttihatçılara katıldığını, Damat Ferit'le kavga ettiğini, 20 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'a vararak Atatürk'ün yanında yer aldığını ve her cephede savaştığını söyler. Buna rağmen Babacun, devletin kendisine sunduğu imkanları ve imtiyazları geri çevirmiştir. Hatta zaman zaman gazi meclisin yanlışlıklarını da eleştirdiği olmuştur. Beyhan, görgülü delikanlının söylediklerine hak verir.

Orta Sınıfın Toplumculuğu

Doktor Epkem Cangetir, birlikte satranç oynadığı Avukat Kamil Erciyaş'ın oldukça mutlu olduğunu görür. Onun, fakir bir vatandaşın davasıyla bedavaya ilgilendiğini anlamıştır. Kamil, müvekkillerinin bütün dava masraflarını da kendi cebinden karşılamaktadır. Tahakkuk memurlarına, davadan elde ettiği sözde kazançların vergilerini de kendi cebinden ödemektedir. Kamil Epkem'e; bir yabancı devlet elçiliğinden satın alıp dispansere dönüştürdüğü binanın durumunu sorar. Bu dispanserde hastalar çoğu zaman ücretsiz muayene olmaktadır. Hatta ilaçların bile zaman zaman bedavaya verildiği olmaktadır. Ardından Sevim, kapının önünde Beyhan'la görüşür ve onu tebrik edip hediyesini verdikten sonra oradan ayrılmak ister. Satranç oynayanlar, Sevim'in Kızılay'a girdiğini ve gönüllü olarak doğuya gitmek istediğini aralarında konuşurlar. Doğuda bakıma muhtaç olan çocuklarla ilgilenecektir. Sevim'in fedakarlığı diğerleri tarafından övülür. Doktor Epkem Cangetir'i gören Sevim, bir gün onun yanında çalışabilmeyi hayal etmektedir. Epkem Sevim'e ablasının durumunu sorar. Sevim Epkem'e; verdiği ilaçlar sayesinde kendini yavaş yavaş toparladığını söyler. Kimseden herhangi bir şey gizlemedikleri için Beyhan Sevim'den, Siirt'e gittiğinde battaniye göndermesini rica eder.

Apartman Sakinlerinin Nezaketi

Oyunun bitmesinin ardından bir puro yakan Epkem, gazeteci delikanlıyı gözleriyle süzer. Beyhan'ın böylesine anlayışlı, yumuşak ve sevgi dolu gençlerle arkadaşlık etmesini takdir eder. Ona göre cemiyet, böylesi delikanlılar sayesinde ayakta kalacaktır. Balkondaki kadın davetliler, teleskobuyla yıldızları gözlemleyen büyük babaya gıpta ederler. Gündüzleri kitap

okuyan ve geceleri rasathane müdürü gibi gök cisimlerini izleyen büyük babanın yorgun düşmesinden endişe ederler. Babuncun kadınlara, bilim aşkının yaşlandıkça arttığını ve Goethe'yle Hugo'nun da yaşlandıklarında böyle heveslere kapıldıklarını söyler. Babuncun içeri girmesi üzerine erkekler, kadınların ne hakkında konuştuklarını sorarlar. Babuncun onların, Dünder'ın yaptırdığı ek bina hakkında konuştuklarını söyler. Zira Dünder, eşine hediye edilen Oldsmobile'e inat bir garaj yaptırmış ve Cadillac marka bir otomobil satın almıştır.

Nuri'yle Melahat'ın Yoz İlişkisi Garajın yapıldığı yerdeki malzemelerin arasında oturan Nuri'yle Melahat, mehtabı izlemektedirler. Fakat saat on birde kalkacak olan vapura yetişmek isteyen Melahat gitmek ister. Nuri Melahat'ın gitmesine izin vermez. Zira aklında onunla ilgili kötü düşünceler vardır. Sürekli erkeklerle fındırdeşen Melahat da gitmekten vazgeçer. Zira ağaç diplerinde erkeklerle sabahlamaya alışkındır. Melahat'ın ablası, kız kardeşinin bu hovardalıklarını görmezlikten gelmektedir. Çünkü kendisi Tarlabası'ndaki bir randevu evinde sermaye olarak çalışmaktadır. Melahat Nuri'ye; kocasından boşanan Sabahat'ın Mersin'deki bir Hacıağa'ya gideceğini ve yatak takımını üç yüz liraya satacağını söyler. Nuri, istenen meblağı fazla bulur. Zaten yatak takımını ucuz alıp başkasına satmayı düşünmüştür. Melahat Nuri'ye; evlendiklerinde rejeye devam edeceğini söyler. Nuri Melahat'e, çalışması gerektiğini ve aileyi tek başına geçindiremeyeceğini söyler. Hatta Nuri, Melahat'ın kadınlığını da kullanarak sermaye elde etmeyi düşünmektedir. Bu şekilde yaşamaya alışmış olan Melahat de kullanılmaya dünden razıdır. Zaten kendisi patronunun metresidir. Nuri Melahat'e, Fatih'te bir dükkan açacağını söyler. Fakat dükkan tamamen paravan olarak kullanılacaktır. Zira Nuri eroin satıcılığından epey para kazanmaktadır. Melahat Nuri'ye, evlendiklerinde kuracakları mütevazı yuvadan bahseder. Fakat Nuri Melahat'ın söyledikleriyle hiç ilgilenmemektedir. Nuri'nin tek amacı ondan faydalanmak ve çıkar elde etmektir. Melahat'le Nuri'nin sevişmelerinin arasından çok zaman geçmemiştir. Fakat cinsel olarak doyumsuz olan Melahat, Nuri'yi çıplak olarak hayal eder. Melahat'ın, yaşayacakları eve alacakları eşyalardan bahsetmesi üzerine Nuri hiddetlenir. Zira Nuri, Melahat için hiçbir masraf yapmak istememektedir. Melahat Nuri'ye; onun evde olmadığı zamanlarda katiplik yapabileceğini söyler. Fakat Nuri Melahat'i Behice ablanın umumi evinde çalıştırmaya karalıdır. Hafif bir rüzgarın esmesiyle Melahat üşüdüğünü söyler. Nuri Melahat'e hasta olmamasını, zira ilaçların oldukça pahalı olduklarını söyler. İkili birbirlerine sarılır ve Nuri Melahat'ın kombinezonunu sıyırmaya çalışmaktadır. Tam bu sırada Bekçi Zülfikar Nuri'nin arkasında belirir.

Nuri'yi Nazikçe Karakola Götürmek İsteyen Zülfikar'ın Şişlenerek Öldürülmesi Zülfikar Nuri'yle Melahat'e, umumi yerde ahlak dışı davranışlarda bulduklarını söyler, onlara çocuklar ve dadılarla dolu olan parkı gösterir. Nuri Zülfikar'ı tersler ve istediği yerde istediği şeyi yapacağını söyler. Nuri'nin bütün tehditlerini sakın karşılayan ve hakaretlerini duymazlıktan gelen Zülfikar, onu karakola götürmekte kararlıdır. Mahalleliler, çıkan gürültüyü duymaları üzerine pencerelerine çıkmışlardır. Zülfikar onlara, her şeyin yolunda olduğunu ve sorunun derhal halledileceğini söyler. Zülfikar Nuri'nin rezil olmasına engel olmaya çalışmaktadır. Fakat Nuri, Sinop Hapishanesi'nde adam şişlemeyi çok iyi öğrenmiştir ve Zülfikar'ı şişler. Acı içinde kıvranan fakat bunu belli etmemeye çalışan Zülfikar, nazik bir üslupla Nuri'yi karakola götürmekte direnir. Fakat bir süre sonra Zülfikar yere yığılır. Diğer mahallenin bekçisi olaya müdahale eder ve Nuri'nin üstünü arar. Nuri'nin üstünden çeşitli kesici aletler, inşaattan çaldığı bazı malzemeler ve bir paket eroin çıkar. Zülfikar'ın yaralandığı anlaşılır fakat o, kendi kendisini yanlışlıkla yaraladığını söyler, Nuri'ye sahip çıkar. Melahat, olan biteni kahkahalar atarak izlemektedir. Zira randevu evinde çalışırken bu tarz olaylara sık rastlamıştır. Zülfikar, diğer bekçiye görevin aksamamasını ve gençleri karakola götürmesini söyler. Aslında Zülfikar Nuri'yi affedip serbest bırakmak istemiş fakat üzerinde eroin bulunmasının ardından bu düşüncesinden vazgeçmiştir. Zülfikar gençlere acır ve onların içinde yaşadıkları toplumun kurbanı olduklarını söyler. Onların da Çalışkur apartmanındaki ailelere benzer bir ailede büyümüş olmalarını diler. Nuri'yle Melahat, hiç pişmanlık ve utanç duymadan bekçiyle birlikte karakola doğru ilerlerler. Yerde yatan Zülfikar ilkyardım beklemektedir.

Nuri'nin Yaptığından Pişmanlık Duyup Tamamen Değişmesi Nuri tarafından şişlenmesinin ardından Zülfikar, üç gün sonra hayata gözlerini yummuştur. Üsküdar Cezaevi'ne yerleştirilen Nuri, on dört saat boyunca Zülfikar'ın ölümü yüzünden ağlamıştır. İki yıl İmralı'da yattıktan sonra serbest bırakılan Nuri, Melahat'i Behice ablanın hususi evinden kurtarmıştır. İşlemiş olduğu cinayetten dolayı kendini affedememiş olan Nuri, kişilik olarak tamamen değişmiştir ve bambaşka bir insan olmuştur. Onların çeyiz masraflarını Gülseren üzerine almıştır. Zira bir fabrika kazasında ölmüş olan Dünder'ın acısını başkalarına yardım ederek dindirmektedir. Artık Gülseren bütün hayatını Filiz adındaki kızına adamıştır. Gazeteci delikanlıyla evlenen Beyhan'ın bir çocuğu olmuştur. Baba Cemil Nuri'ye bir dükkan açmış ve Bahtiyar Babuncun da gerekli sermayeyi vermiştir. Alpaslan soyadını değiştirip Çalışkur

soyadını almış olan Nuri, Beyoğlu Evlendirme Dairesi'nde Melahat'la evlenmiştir. Dokuz ay on gün sonra doğan çocuklarına Zülfikar adını vermişlerdir. On altısına gelen Zülfikar; Beyhan ablasından Fransızca, Baba Cemil'den de İngilizce dersleri almaktadır. Gülseren, gelecekte kızı Filiz'le Zülfikar'ın evlenmelerini hayal etmektedir.

Okurların, Öykünün Yeni Uyarlamasıyla İlgili Görüşleri “Sonucun Tepkileri” adlı bölümde kurgusal eleştirmenlerin, yazarın yeniden yazılmış olan hikayesiyle ilgili görüşlerini kendisine yazılan mektuplar aracılığıyla öğrenmekteyiz. Denetim Kurulu, hikayenin düzeltilmiş halini beğenmiş ve temsilinde bir mahzur kalmadığını belirtmiştir. Eleştirmenlerden biri, varlıklı sınıflar tarafından satın alınmış olan yazarın hikayeyi yeniden yazmak zorunda kaldığını söyler. Prodüktör, hikayenin senaryolaştırılacağını fakat Melahat'ın bar ve sefahat hayatının daha fazla detaylandırılması gerektiğini söyler. Melahat'e bazı dansöz figürleri de öğretilmelidir. Hikayenin yeni versiyonu şehir tiyatrolarında sahnelenecek ve okulların temel eserler listesi arasına girecektir. Ağdalı bir Osmanlı Türkçesiyle mektup yazmış olan bir eleştirmen, hikayenin yeni versiyonunu çok beğendiğini ve edebiyatın insanlara edepli olmayı öğretmesi gerektiğini dile getirmiştir.

Temalar

Toplumsal Sınıf “Ayışığında Çalışkur'da Çalışkur Apartmanı sosyal hayatın değişkenliğini göstermesi açısından önemlidir. Daha önce konaklarda yaşayan Türk toplumu apartman hayatına alışmaya başlar. Yazar apartmandaki herkesle ilgili bilgi vererek bir yapı oluşturur” (Adıyaman, 2012, s. 139). Özellikle 1950'li yıllardan itibaren Türkiye'nin kırsal kesimlerde tarımda makineleşmeyle birlikte, topraksız kalan ırgatlar şehirlere göç etmeye başlamışlardır. Ticarete atılan bazı kesimler yaptıkları işler sayesinde yüksek miktarlarda sermaye elde etmiş ve nüfuslu insanlarla ilişkiler kurarak ülke ekonomisinde yönlendirici bir işleve sahip olmuşlardır. Çalışkur apartmanında yaşayan sakinlerin her biri orta sınıfı temsil etmektedirler. İnsan kayırma, rüşvet, yolsuzluk, iş etiğine sahip olmama ve ihaleye fesat karıştırma gibi eğilimler gösteren orta sınıf mensupları zenginliklerine zenginlik katmaktadır. Böylesi ailelerin çocukları da dünyada olup biten olaylara karşı tamamen duyarsızlaşmış ve kadınla eğlence düşkünü olmuşlardır. Bunun haricinde işçi/emekçi sınıfı temsil eden Nuri'yle Melahat, insani değerlerini kaybetmemiş ve hayattan mütevazı beklentileri olan karakterlerdir. Tekel ambarlarında yıllarca frezeci olarak çalışmış olan Nuri, kendi işinin patronu olmak ister. Fakat hayattan beklentileri oldukça makuldür. Öykünün uyarlamasında gördüğümüz değişiklikler aslında yazarın okura yönelttiği bir eleştiri niteliği taşımaktadır. Acı gerçekler yerine romantik yalanlar duymak ve okumak isteyen okura ironik bir cevap niteliği taşımaktadır.

Yabancılaşma “Ayışığında Çalışkur adlı öyküde iki farklı sınıfı ele alan yazar, bu sınıfları ahlaki deformasyon düzeyleri açısından kıyaslar. Üst sınıfı temsil eden “Çalışkur” apartmanı sakinleri toplumun ahlaki anlamda tükenmiş yanını temsil ederler. Apartmana adını veren Dündar Çalışkur, soyadıyla taban tabana zıt bir nitelikte sahibi olduğu hiçbir şeyi dürüstçe çalışarak kazanmamıştır. Kontrol mühendislerine, nahiye müdürüne verdiği rüşvet diyaloglarıyla tanıtılan Dündar Bey, her türlü değeri paranın gücüyle çığneyen zengin sınıfın açılımıdır” (Ayдын, 2010, s. 82). Sermaye ve mülkün tek güç haline geldiği anamalcı iktisadi dizgede meta fetişizmi ve tüketim ilişkileri tek insani değer haline gelmiştir. İnsanın kendi emeğine ve doğasına yabancılaşmasıyla birlikte üretilen metalar insandan daha değerli hale gelir ve insanoğlu metalar karşısında değersizleşir. Bahtiyar Babuncun'un, bir kadının güzelliğini ona verilen hediyenin ne kadar ettiğiyle ölçeceğini söylemesi, toplumun yaşadığı yabancılaşmanın ve şeyleşmenin en iyi göstergesidir. Ailesinin evinde arkadaşlarıyla eğlenen Erdal, kızlardan bir eşya gibi bahseder ve onları cinsel arzularını tatmin etmek için kullanılacak birer araç olarak görür. Öyküde orta sınıfı temsil eden kurgusal karakterler; doğasına, ekinine ve insanlığına tamamen yabancılaşmışlardır. Sevdiği kadının namusuna laf edilmesi üzerine Nuri oldukça sinirlenir ve bundan dolayı Zülfikar'a hakaret eder. Karakola götürülen Nuri'ye Erdal; on iki lira karşılığında serbest bırakılacağını söyler. Fakat Nuri için önemli olan serbest bırakılmak için ödeyeceği para değil, sevdiği kadının üzülmüş olması ve kişiliğine kötü söz söylenmiş olmasıdır.

Aile “Çalışkur Apartmanı'nda yaşayan aileler de birbirine benzer yozlaşmış tipler olarak karşımıza çıkarken gecekondularda yaşadığını öğrendiğimiz Melahat ve Nuri çifti ahlaksal açıdan daha sağlam karakterler olarak resmedilir. Bu bağlamda kentli aile ile gecekondularda yaşayan ailelerin karşılaştırıldığı sahnelerde kentli apartman sakinleri yozlaşmış olarak ele alınırken gecekondu yaşamını sürdüren aileler ise daha ahlaki değerlerini yitirmemiş olarak resmedilir. Ahlaki sorunların genelde sosyo-ekonomik problemlerden kaynaklandığını ve bu problemlerin çözümüyle ahlaki sorunların ortadan kalkacağını düşünen Haldun Taner, ekonomik refaha ulaşmış kesimin ahlaki

problemlerine yer vermekte iken ekonomik sorunlar içerisindeki orta halli ya da yoksul insanları ahlaksal açıdan daha sağlam olarak gösterir” (Kurt, 2019, s. 58). Çalışkur apartmanında ikamet eden ailelerin kendi aralarındaki ilişkiler oldukça yozlaşmıştır. Aile bağları tamamen kopmuş, insana değer katan ahlaki değerler tamamen yitirilmiş ve değer verilen tek şey eşya olmuştur. Apartmanda yaşayan ailelerin önem verdikleri tek şey değerli eşyalardır ve kendisine verilen eşyanın değerine göre kişinin saygınlığı artar. Dünder Çalışkur’un eşine hediye edilen eşyalar aslında birlikte iş yaptığı insanlardan aldığı rüşvetlerdir. Güvenilmez bir karaktere sahip olan Mambo Cemil, eşinin altı defa kürtaj yaptırmasına sebep olmuş ve baldızı olan Sevim’le aşk yaşamaya çalışarak onu haklı çıkarmıştır. Genç erkekler kadınları birer eşya olarak görmektedirler. Bireyler devamlı olarak birbirlerinin arkasından dedikodu yapmaktadırlar.

Aşk “Yazar, bu yoz tabaka karşısına Nuri ve Melahat adında birbirine aşık iki genci çıkarır. Oldukça fakir olmalarına rağmen birbirlerine duydukları katışıksız aşkın anlamıyla zenginleşen bu çift Çalışkur’a yakın bir parkta oturup birbirlerine sarılmış halde gelecek gelecek planları kurarlarken bekçi Zülfikar’a yakalanır. Umumi yerde öpüşmekle suçladığı gençleri karakola götürmek isteyen Zülfikar ile Nuri arasında itişip kakışmaya varan ciddi bir tartışma doğar. Üç aydır birlikte olduğu ve kendine ait dükkânını açar açmaz evleneceği Melahat’ı utancından bir kez bile öpmemiş olan Nuri, bu iftira karşısında adeta çıldırır. Çünkü Nuri sevdiği kızı cinsel bir meta olarak değil, yaşamını değiştirecek bir anlam olarak görmektedir. Ancak bu değerlerden yoksun Zülfikar ve Çalışkur sakinleri Nuri’nin tepkisinin altında yatan sebebi anlayamazlar (...) Kişisel ahlaksızlıklarının farkında olmayan bu değerden yoksun yığına Nuri ve Melahat’ın ahlakını sorgulatan yazar, bu çelişkiyle gücü elinde tutanların her koşuldaki aklanışlarına da vurgu yapar” (Aydın, 2010, s. 83).

Ötekileşme Çalışkur apartmanının sakinleri; toplumun refahını, düzenini bozan ve geleceğini olumsuz yönde etkileyen birçok faaliyette bulunmaktadır. Fakat tek insani değerlerin sermaye ve meta haline geldiği fetişist düzende onları sorgulayacak bir emniyet gücü ve onları yargılayacak bir adalet sistemi yoktur. Geceleri, odasının ışığını kapatıp dürbünüyle küçük kızları izleyen sapkın büyük babayı bekçi Zülfikar defalarca görmüştür. Fakat özel günlerde ondan yüklü miktarlarda bahşiş ve harçlık aldığı için sesini çıkartmamaktadır. Rüşvet almaya ve haksız kazanç elde etmeye alışmış olan Zülfikar, Nuri’yle Melahat çiftini umumi yerde ahlaksız davranışlarda bulunmakla suçlar ve onları karakola götürüleceğini söyler. Fakat Zülfikar’ın asıl amacı onlardan para koparmaktır. “Giyim kuşamın kişinin sınıfsal durumunu yansıtmaya Ayışığında Çalışkur adlı hikâyenin de ele aldığı konulardır. Demokrat Parti Hükümetinin verdiği yeni deri kayış ve ayakkabıyla resmedilen mahalle bekçisi Zülfikar; inşaatın bahçesinde karşılaştığı Nuri’den nüfuzlu kimselerin oğlu olabileceği düşüncesiyle başta çekinse de Nuri’nin yağlı yakasını, aşınmış kol ağızlarını, lime lime paçalarını gördükten sonra Nuri’nin işçi olduğuna ve statü sahibi birinin oğlu olamayacağına kanaat getirir. Nuri’nin sıradan, güçsüz biri olduğunu anlayınca gencin üzerine yürür. Bekçinin bu algısı, aslında toplumun genel yargılarını yansıtan alışıldık bir tutumdur. Toplum, bireyi maddi imkânlarına ve sosyal nüfuzuna göre onu konumlandırır. Bekçi de öncelikle Nuri’nin hangi sınıftan olduğuna, zengin/güçlü olup olmadığına bakar ve ona göre davranışlarına şekil verir. Yazar, bekçi üzerinden toplumda üst sınıfa ve alt sınıfa farklı davranma eğilimini eleştirmektedir. Nuri’nin kıyafetleri ile alt sınıfı temsil ediyor oluşu da yansıtılan diğer bir durumdur” (Kurt, 2019, s. 17).

Kültür Çalışkur apartmanında ikamet eden sakinler, 1950’li yıllardan sonra Türkiye’de oluşmaya başlayan batı özenti burjuva ve orta sınıfın temsilcileridir. Kendi ekinlerine ait olan her şeyden tiksindirler ve batılı burjuvalar gibi davranmayı bir üstünlük göstergesi olarak kabul ederler. Viski içmek, poker oynamak ve başkalarıyla etik dışı ilişkiler yaşamak dönemin pembe dizilerinde görülen bazı sahneleri anımsatmaktadır. Eğlence düşkünlüğü, sapkınlık, yabancı dil konuşma ve entrik ilişkiler mevcut sınıfın yeni kültürel değerleridir. “Ayışığında Çalışkur adlı hikâyede Beyhan’ın doğum gününe gelen arkadaşlarından çekingen olan biri, görgüsüzlük olmasın diye bilmediği karışık içkilerden içip, âdettendir sanarak yanındaki kıza sarkıntılık eder. Bu kesit, gençlerin görgü ve âdet anlayışlarının nasıl yozlaştığını ortaya koymak için tasarlanmıştır. Taner, kendi dönemindeki gençlerin arasında içki içmenin kızlara sarkıntılık etmenin normal olmaktan öte görgü kuralı hâline getirilişini eleştirmektedir” (Kurt, 2019, s. 69). Değişen düzenle birlikte düzeni kontrol edenlerin dünyaya yaydığı popülist kültür, özellikle varlıklı ve eğitimli sınıfları etkilemektedir.

Cinsellik Değişen düzenle birlikte yeni oluşan sınıfların ve bunlara bağlı olan nesillerin değer yargıları da tamamen değişir. Ahlaksızlığın ve her türlü insani değerlerin ortadan kaldırılması anlayışı mevcut tabuları yıkar. “Taner, gençlerdeki namus algısının ortadan kalktığını Ayışığında Çalışkur adlı hikâyede Basketçi Erdal ve arkadaşları üzerinden aktarmaktadır. Basketçi Erdal, kız arkadaşıyla

yaşadığı uygunsuz ilişkiyi kayda almış arkadaşlarıyla dinlemektedir. Diğer genç kızlardan da bahsederken kızların her gün biriyle birlikte olduğu aktarılır. Gençlerin cinsel münasebeti sınırsızca yaşamaları ve bu durumu eğlenmek olarak nitelemeleri yeni kuşağın yozlaşmış davranışları olarak yansıtılmakta ve eleştirilmektedir. Uç noktaların resmedildiği bu sahnelerle toplumdaki namus/ahlak algısının bu seviyelere düşmesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır” (Kurt, 2019, s. 71). Evli olan Mambo Cemil, baldızı Sevim’le birlikte yasak aşk yaşamaya çalışmaktadır. Erdal’ın büyük babası, gece vakitlerinde odasının ışıklarını kapatıp dürbünüyle küçük kızları izlemeyi adet haline getirmiştir. Özellikle gençlerin, istedikleri herkesle flörtleşmeyi ve cinsel ilişkiye girmeyi özgürlük olarak değerlendirmeleri çürüten değer yargılarının eserdeki en önemli göstergesidir.

Kişi İncelemesi

Anlatıcı (Açık/Mantıklı) Her açıdan yazarın sözcülüğünü üstlenen anlatıcı, öyküde işlenen olayların ve yer alan karakterlerin okur tarafından daha iyi anlaşılmasını sağlar. Her şeyi bilen ve gören bir konumda olan anlatıcı sıfır odaklayıma sahiptir. Oyundaki gerçekliğin dışında yer alan anlatıcı, olayları ve karakterleri yorumlama görevine de sahiptir. Yazarın dünya görüşünü yansıtır ve anlatıdaki bakış açısını belirler. “Sonuç” bölümünde okurların eleştirilerini göz önünde bulundurarak öyküyü oluşturan olayları ve karakteri tam tersi bir şekilde yeniden anlatır. “Ayışığında Çalışkur öyküsünde anlatıcı üçüncü şahıstır ve her şeyi bilir. Öykü kişilerinin zihinlerini okuyabilir, onların geçmişlerine hâkimdir, bazen yorumda da bulunur. Bu “yetkili yazar anlatıcı durumu” kavramı içinde sınıflandırılabilenini gösterir. Bazen de “figüral anlatı durumu” içinde kişilerin arkasına saklanarak kendi sesini onların zihinlerinden geçirerek duyurur. Bu anlatıcının kişilerin durumunu doğrudan yansıtmasını sağlayarak onların “gerçek yüzlerini” ortaya çıkarmaya, ahlaki bozulmuşluklarını, Melahat ve Nuri’de ise temizliklerini, vurgulamaya imkan verir. Anlatıcı öykü içinde yer alan kişilerden olmadığı için heterodiegetiktir. Diyaloglarda ve karakterlerin zihinlerinin yansıtıldığı durumlarda “kapalı”, yorumda bulunduğu bölümlerde ise “açık” anlatıcıdan bahsedilebilir” (Vural, 2017, s. 75). İdeolojik bir tavır da takınan anlatıcı, orta sınıfa mensup olan kurgusal karakterleri yozlaşmış ve özentili tipler gibi gösterirken, işçi sınıfına mensup olan karakterleri mütevazı ve bilinçli tipler olarak gösterir. Böylece anlatıcının eserdeki ironiyi geliştirmekteki rolü oldukça önemlidir. Fakat “Sonuç” bölümünde tamamen farklı bir öykü anlatan anlatıcı, bu sayede çoklu bakış açısına sahip olduğunu gösterir.

Yorumlayıcı Anlatıdaki olayları ve karakterleri kendi dünya görüşü çerçevesinde yorumlayan anlatıcı, yazarın öznel görüşlerine de yer verir: “Çalışkur apartmanının gölgesi de yere gerçektekenden çok daha iri ve heybetli vurmuş. Sırf gölgesine bakan, onu pekala küçük çapta bir Hilton oteli sanabilir” (Taner, 1987, s. 115-116).

Bilgilendirici Anlatıcı, karakterlerin iç dünyaları, düşünceleri ve psikolojik durumlarıyla ilgili her bilgiye sahiptir. Anlatıcı bu bilgileri okura yansıtır: “Bak bu ayakkabıları gayiş böğün viridiler, dedi. Gelecek ay da yeni üniforma dağıtacakmış. Demokratlar eyi çalışıyor, diye arkasını getirecekken baktı ki, Saime yeni kayışını tutmuş oynuyor. Zülfikar’ın içi gıcıklandı, bir tuhaf oldu” (Taner, 1987, s. 117).

Eleştirel Anlatıcı, olay örgüsü boyunca uygun bulunduğu yerlerde ironik ifadeler kullanarak karakterler hakkındaki eleştirilerini dile getirir: “dışarıda ay çıkmışmış, ayışığı denize vurmuşmuş, arka taraça püfür püfür esiyormuş... basketçi Erdal’la arkadaşlarının umurlarında bile değildir. Tıkılmışlar içeri salona, geçmişler ses makinesinin başına, Erdal’ın bir hafta önce “kız”ına çaktırmadan yatakta çektiği ateşli sevişme sahnesini dinliyorlar” (Taner, 1987, s. 119).

Betimleyici Karakterlerin kişiliklerinin, görünüşlerinin ve düşüncülerinin daha iyi anlaşılabilmesi için detaylı betimlemeler yapar: “Havaya kalkık minnacık burnu, iri ve sivri göğüsleri ile Sevim’in ayışığındaki silueti gerçekten çekici idi. Bu siluetten bir sutyen afişi, bir magazin kapağı, ya da, fotoğraf konkurlarında derece alabilecek, nefis bir kontr-lümiyer çıkarılabilir” (Taner, 1987, s. 122).

Sitemkar Zaman zaman karakterlerin düşüncülerinin sözcülüğünü yapar. Epkem’in şair görünümü delikanlı hakkındaki düşüncelerini aktarırken sitem edermiş gibi görünür. Fakat anlatıcının asıl amacı ironidir: “Oyunu bitirip bir puro yakan doktor bir davetlileri süzerken gözü şair geçinen delikanlıya ilişti. Neden şimdiki nesil bu kadar hışır oluyor? Ve hele neden Beyhan bu ne idiği belirsizleri eve getiriyor? Baksana süt çalkamış gibi, raşitik bir tip. Üstelik bakışlarında tuhaf bir hınç var. Ah bu refah düşmanlığı, bu çekememezlik. Cemiyeti içten içe kemiren de, bu değil mi zaten?” (Taner, 1987, s. 128).

Alaycı Öykünün “Sonuç” bölümünde, orta sınıfa mensup olan kurgusal karakterleri fazlasıyla iyi niyetli gösterir. Fakat bunu yapmasındaki asıl amaç, karakterlerle ve okurlarla alay etmektir. Zira Avukat Kamil Erciyaş gibi cömert olan bir kişinin zengin olabilmesi mümkün değildir: “Hep yoksul vatandaşların davasını almakla tanınıyordu. Ücret istemek bir yana, müvekkillerinin yol paralarını, otel masraflarını da kendi cebinden ödemekte üstüne yoktu” (Taner, 1987, s. 193).

Yargılayıcı Anlatı boyunca karakterler hakkındaki görüşlerini yeri geldikçe okurlarla paylaşır. Onlarla ilgili bazı yargılarda bulunur: “Büyükbaba her gece olduğu gibi... elinde dürbün karşı pencereleri gözetliyordu. Soyunan kadınları gözetlese yine de bir dereceye kadar. Ama onun akli fikri bacak kadar çocuklarda” (Taner, 1987, s. 120).

Nuri Alpaslan (Çalışkur) (Sosyal/Asosyal) Tekel ambarlarında frezecilik yapan erkek karakter, Melahat’le evlenmenin planlarını yapmaktadır. Melahat’e oldukça saf ve temiz bir aşkla bağlıdır. Sevdiği kadının çalışmasını istemez ve onun için her türlü fedakarlığı yapmaya hazırdır. Sevdiği kadınla birlikte mütevazı bir hayat yaşamak istemektedir. Fakat öykünün “Sonuç” bölümünde tamamen farklı bir karaktere bürünür. Çıkarıcı, acımasız ve bencil bir karaktere dönüşür. Anlatıda işçi sınıfını temsil eden anlatı kişisi, orta sınıfın temsil ettiği değer yargılarının aksine eylemlerde bulunmaktadır. Sevdiği kadına değer verir ve Melahat’le hayatının çok daha anlam kazanacağını düşünmektedir. Fatih’te bir dükkan açarak kendi işini kurmak ve mütevazı bir yuvaya sahip olarak Melahat’le yaşamak ister. Namus, onur, gurur ve haysiyet gibi soyut insani değerlere fazlasıyla önem verir. İşçi olmasından dolayı Çalışkur apartmanı sakinleri tarafından ötekileştirilir ve kendisine tiksintiyle bakılır. Öykünün “Sonuç” adlı bölümünde ise Nuri, okurun karşısına bambaşka bir karakter olarak çıkar. Sinop hapishanesinde yatmış olan Nuri, adam işleme konusunda ustadır ve eroin satarak para kazanmaktadır. Üzerinde kesici birçok alet taşır ve kişilik olarak tamamen yozlaşmıştır. Evlenme vaadiyle kandırdığı Melahat’in kadınlığından faydalanır ve onu randevu evlerine kiralarak sermaye elde etmeyi amaçlamaktadır. Melahat’i tamamen bir eşya ve sermaye olarak görür. Tamamen çıkarıcı, fırsatçı, bencil, kaba, zalim, sorumsuz, umursamaz ve güvenilmez bir kişilik yapısına sahiptir. Kendisini nazikçe uyaran Zülfikar’ı işleyerek öldürür. İmralı’da iki yıl hapis yattığı süre içerisinde yaptıklarından pişman olur ve bambaşka bir karaktere dönüşür. Hapisten çıktıktan sonra Melahat’i umumi evden kurtarır ve onunla evlenir. Çalışkur apartmanı sakinlerinin yardımlarıyla kendine yeni bir hayat kurar. Doğan çocuğuna Zülfikar adını verir ve Alpaslan soyadını değiştirerek Çalışkur yapar. “Epilog” bölümünde Nuri, öykünün özgün halindeki karakterine dönüş yapar.

Güvenilir Öykünün özgün halinde Nuri, oldukça duyarlı ve duygusal bir kişilik yapısına sahiptir. Sevdiği kadın için her türlü fedakarlığı yapmayı göze alır ve onunla mümkün olduğunca fazla zaman geçirmek ister: “Kaçırırsak ne olur. Burada sabahlardık. Bak mehtap ne güzel. (...) Korkuyor musun yoksa? dedi Nuri, İnan olsun, sabaha kadar kardeş gibi otururdum senlen. Hiç dokunmadan. Ayak ucunda. Uslu bir köpeğin gibi...” (Taner, 1987, s. 129).

Cömert Sevdiği kadın için her türlü fedakarlığı yapmayı göze alan Nuri, onun üşüdüğünü fark etmesi üzerine ceketini onunla paylaşır: “Daha istemezsen beş metre ötede dururdum. Ceketimi örter, seni uyutur, bekçilik ederdim” (Taner, 1987, s. 129).

Fedakar Sevdiği kadınla evlenme planları yapan Nuri, onun çalışmaması için gece gündüz demeden çalışmayı göze almıştır. Onun yalnızca yuvasıyla ilgilenmesini ve mutlu olmasını ister: “Saçmalama. Ne dedim sana ben? Taş taşır yine seni çalıştırmam. Sen evinin hanımı olacaksın, anlaşıldı mı?” (Taner, 1987, s. 130).

Aşık Melahat’e saf temiz bir aşkla bağlıdır. Hayattan en büyük beklentisi onu mutlu etmektir: “Ömrüm boyunca ısıtacağım bu ellerle seni, dedi. Melahat birden Nuri’ye döndü: Canım, canım benim, diye delikanlının boynuna sarılıverdi” (Taner, 1987, s. 132).

Fırsatçı Sabahat’in sattığı yatak takımı için istenen meblağı fazla bulur. Zira yatak takımını ucuz fiyattan alıp başkasına satmayı düşünmüştür: “Nuri, alacağından değil, ucuza satıyorsa başkasına okutup kar edebilir miyim, diye sormuştu” (Taner, 1987, s. 205).

Kurnaz Nuri, evlenme vaadiyle oyaladığı Melahat’in kadınlığından faydalanmak istemektedir. Onunla evlenmesi durumunda da Melahat’i sermaye olarak kullanacaktır: “Zaten kızı almağa niyeti yoktu. Savsaklayıp duruyordu. Öbür yanda Melahat da buna fitti. Çünkü patronunun metresi oluyordu. Nuri ile evlenecek olsa, herif onu işinden atardı” (Taner, 1987, s. 207).

Vicdansız Para kazanmak için her türlü yasadışı işe girişmiştir. Mahallenin gençlerine uyuşturucu satmaktadır: “Dükkan açıp iş göreceği filan yoktu. Beyazdan yeteri kadar kazanıyordu. Dükkan polise karşı göstermelik” (Taner, 1987, s. 207).

Zalim Umumi yerde ahlak dışı eylemlerde bulunan Nuri’yi Zülfikar nazik bir dille uyarır. Fakat daha önce birçok insanı şişlemiş olan Nuri Zülfikar’ı tehdit eder: “Ne olmuş yani, dedi. Yıkıl hemen karşımdan yoksa bağırsaklarını dökerim şimdi şuraya” (Taner, 1987, s. 215).

Dündar Çalışkur (Vicdansız/Vicdanlı) Çalışkur apartmanının sahibi olan müteahhit, çıkarlarını korumak ve geliştirmek için mühendise ve nahiye müdürüne rüşvet verir. İnşaat işçilerinin emeğini sömürür ve onların acılarına karşı oldukça duyarsızdır. Hikayenin ilk bölümünde rüşvetçiliği, çıkarıcılığı ve fırsatçılığı temsil etmektedir. Fakat “Sonuç” bölümünde tamamen farklı bir karaktere bürünür. “Haldun Taner, Ayışığında Çalışkur adlı hikayede rüşvet konusunu daha gerçekçi bir şekilde işleyerek rüşvet olayının nasıl gerçekleştiğini ortaya koyar. Çalışkur apartmanı sahibi, iş adamı Dündar Çalışkur; şantiyesindeki kontrol mühendisine altın dolmakalem, eşine de İngiliz kumaşı tayyörlük aldırır. Nahiye müdürünün bin lira etmeyen hurda cipini ise dört bine alır. Bu bölümle Taner, rüşvetin doğrudan verilmediğini ticaret yapar gibi görünüp bir malın ederinden fazlasıyla alındığını ve aradaki farkın rüşvet olarak ticaretilendiğini ima eder. Böylelikle hediyeleşmenin de bir diğer rüşvet şekli olduğu ortaya konur ve rüşvetçiliğin nasıl işlediği ortaya konarak eleştirilir” (Kurt, 2019, s. 147). Dündar ve eşi, Çalışkur apartmanı sakinleri tarafından devamlı olarak dedikodu konusu edilir. Gülseren’e hediye edilen eşyalar da yaptığı işlerde verilen rüşvetlerin bazılarıdır. Öykünün “Sonuç” bölümünde Dündar tamamen farklı bir karaktere bürünür. Müteahhit Dündar; yolsuzluğa, rüşvete ve emek sömürüsüne sonuna kadar karşı çıkar. Bu yüzden Gülseren, Dündar’ın iflas edeceğini düşünür. Fakat Dündar, toplumun iyiliği için çalışmanın verdiği hazla, inançlarından ve değerlerinden geri adım atmamakta kararlıdır. Çalışkur apartmanı sakinleri onun cömertliğini ve dürüstlüğüne takdir ederler. Anlatının sonunda Dündar’ın bir iş kazası nedeniyle hayatını kaybettiğini öğreniriz.

Açgözlü Dündar Çalışkur, yapmış olduğu işlerden daha fazla kar elde edebilmek için gece gündüz demeden çalışmaktadır: “Dündar Çalışkur, içerde, şirketinin idare heyeti raporunu inceleyip, birtakım notlar çıkarıyor. Karısı, Dündar’ı ağızda puro, kolları sıvalı, böyle harıl harıl çalışırken, o Amerikalı Businessman haliyle çok, ama çok-çok şeker bulur” (Taner, 1987, s. 118).

Yoz Dündar, ihaleye fesat karıştırır ve yaptığı her işte ilgili mercilere rüşvet verir: “Benim, dedi Mufahham. Yarın şantiyeye hareket ediyorum. Kontrol mühendisine altın dolmakalem, karısına da İngiliz kumaşı tayyörlük aldık. Başka bir direktifiniz var mı? Var ya, dedi Dündar Çalışkur, dün az daha unutuluyordum. Gidince söyle kuzum Galip beye, Nahiye Müdürünün ceepi vardı ya satılık, onu dört bine alıversinler” (Taner, 1987, s. 119).

Buyurgan İsteklerinin sorgulanmasından hoşlanmaz ve derhal yerine getirilmesini ister: “Beyefendi ben ceepi gördüm, dedi, “pek hurda bir şey, bin lira bile etmez. Dündar kızarı gibi oldu: “Sana ne söylüyorsam onu yap. Galip beye söyle, dört bine alsınlar o kadar” dedi, kapadı” (Taner, 1987, s. 119).

Alay Edilen Çalışkur apartmanı sakinleri, Dündar’ın giriştiği kanundışı işlerden haberdardır ve bundan dolayı onunla alay ederler. Gülseren’e verilen bazı hediyeleri komik bulurlar: “Anlamıyorum, dedi şişman bir misafir. “Hangi kapıyı çalsa, açılı açılıveriyor. Şeytan tüyü mü var bu Dündar’da nedir? Bahtiyar Babuncun: “Şeytan tüyü filan değil, sadece Gülseren gibi şaheser bir karısı var dostum” dedi. (...) “Ben mi?” dedi Bahtiyar Babuncun. “Güzelliği mi? Neyle ölçerim? Şey... mesela bir hanıma gelen hediyelerle” (Taner, 1987, s. 123).

Namuslu Dündar, iş etiğine fazlasıyla önem verir ve adının kirlenmesi istediği en son şeydir. Bundan dolayı birlikte iş yaptığı kişilerden hiçbir şey satın almaz: “Var ya, dedi Dündar Çalışkur. Dün az daha unutuluyordum. Gidince söyle kuzum Galip beye, Nahiye Müdürünün ceepi vardı ya satılık sakın onu almasınlar” (Taner, 1987, s. 169).

Dürüst Ticari işlerde asla yolsuzluk yapmayan eşine Gülseren, bir gün iflas edeceğini söyler: “Sen bir gün iflas edersen bu dürüstlüğü yüzünden iflas edeceksin. Ne yapayım karıcığım, vicdanım elvermiyor” (Taner, 1987, s. 171).

Sorumlu Kendi çıkarlarından çok toplumun refahını düşünen Dündar, daha fazla çalışması gerektiğini söyler: “Yorulduğum ama çalışmam lazım, dedi enerjik tüccar. Biz dünyaya kendimiz için gelmedik. Her zaman başkaları için, yurd için, insanlık için, medeniyet için... Önce vazife sonra aşk” (Taner, 1987, s. 171).

Tokgözlü Çalışkur apartmanı sakinleri, Dündar'ın tokgözlülüğünü ve dürüstlüğünü överler: “Anlamıyorum, dedi zayıf bir misafir, Ne kadar tok gözlü adam. İstese ne işler çevirip vurgunlar vurabilir. Ama yapmıyor. Yeter bana bu kadarı, biraz da başkaları kazansın, diyor. Dokunsa açılı açılıverecek kapıların topuzuna dahi uzanmıyor” (Taner, 1987, s. 183).

Kaynakça

- Adıyaman, H. (2012). *Haldun Taner Hayatı, Sanatı ve Eserleri*. Yeni Türk Dili ve Edebiyatı. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, N. (2010). *Haldun Taner'in Öykülerinin İzleksel Tahlili*. Fırat Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı. Elazığ: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kurt, İ. (2019). *Haldun Taner'in Eserlerinde Sosyal Tenkit*. Mardin Artuklu Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı. Mardin: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Taner, H. (1987). *Şişhane'ye Yağmur Yağıyordu / Ayışığında "Çalışkur"*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Vural, Y. (2017, 11 08). *Ayışığında Çalışkur Öyküsünde Anlatıcı*. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 73-80.